

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

// Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Зб. наук. праць. – Ялта, 2008. Вип. 19. Ч. 1. – С. 133–137.

5. Трунова В. Основні положення щодо позакласного читання в початкових класах / Валентина Трунова // Початкова школа. – 2011. – № 9. – С. 21 – 23.

REFERENCES

1. Herulya, H. (2010). *Literaturoznavcha kompetentsiya – osnova literaturnoho rozvytku shkolyariv* [Literary competence is the basis of literary development of schoolchildren]. Primary school: Scientific and methodical journal, no.3, pp.36–48. [in Ukrainian].

2. Zyazyun, I. A. (2000). *Humanistychna stratehiya teorii i praktyki navchalnoho protsesu* [Humanistic strategy of the theory and practice of the educational process]. Native school: Scientific-methodical journal, no.8, pp.8–12. [in Ukrainian].

3. Nikitenko, N.M. (2011). *Aktivizatsiya pivnavalnoi atyvnosti uchniv shlyakhom vykorystannya ihrovykh momentiv i tsikavykh zavdan* [Activating cognitive activity of students through the use of game moments and interesting tasks]. Primary school: Scientific and methodical journal, no.31, pp.21–31. [in Ukrainian].

4. Rytova, K. V. (2008). *Osnovni prychny vidсутності інтересу до чytання u molodshykh shkolyariv* [The main reasons for the lack of interest in reading at junior pupils]. Problems of modern pedagogical education, Yalta, vol.19, pp.133–137. [in Ukrainian].

5. Trunova, V. (2011). *Osnovni polozhennya shchodo pozaklasnoho chytannya v pochatkovykh klasakh* [Basic provisions for extracurricular reading in elementary classes]. Primary school: Scientific and methodical journal, no.9, pp.21–23. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.07.2017

УДК 378.048.4

Людмила Волотко, викладач кафедри культурології та мистецької освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті подано аналіз поняття “креативність” та “креативне мислення” з позицій різних дослідників; розглянуто особливості формування креативного мислення у молодших школярів; розкрито значення уроків образотворчого мистецтва в початковій школі для розвитку творчої та ініціативної особистості; досліджено основні інноваційні педагогічні технології (нетрадиційні уроки та художні техніки, інтерактивні вправи), які є базою для розвитку креативності молодшого школяра.

Ключові слова: креативність, креативне мислення, інноваційна педагогічна технологія, інтерактивна вправа, образотворче мистецтво.

Лит. 9.

Людмила Волотко, преподаватель кафедры культурологии и художественного образования
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

РАЗВИТИЕ КРЕАТИВНОГО МЫШЛЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье проанализированы категории “креативность” и “креативное мышление” с позиций разных исследователей; рассмотрены особенности формирования креативного мышления у младших школьников; раскрыто значение уроков изобразительного искусства в начальной школе для развития творческой и инициативной личности; исследованы основные инновационные педагогические технологии (нетрадиционные уроки и художественные техники, интерактивные упражнения), которые являются базой для развития креативности младшего школьника.

Ключевые слова: креативность, креативное мышление, инновационная педагогическая технология, интерактивное упражнение, изобразительное искусство.

Lyudmyla Volotko, Lecturer of the Culturology and Artistic Education Department
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE DEVELOPMENT OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN’S CREATIVE THINKING AT THE FINE ARTS LESSONS

The article carries out the analysis of the concepts “creativity” and “creative thinking” according to the investigations of such scientists as D.P. Huilford, A. Maslow, A. Vyhotskiy, I. Hrynenko, V. Molyako. In the different periods they studied the psychological and pedagogical aspects of the problem of creative personality formation; the essence and the nature of creative abilities, their relationship with the creative thinking and their influence

on the personality's comprehensive development. The peculiarities of the formation of primary schoolchildren's creative thinking are examined. The importance of fine art lessons at primary school for the development of creative and initiative personality is revealed. It is proved that the preschool and primary school age is the most favorable for the formation of the child's personality and the development of the creative abilities. It is the period of the development and strengthening of children's basic cognitive processes. The main of which are the following: the imagination, attention, thinking, memory, speech and figurative activity is ones. The author investigates the main innovative pedagogical technologies in particular, the non-traditional lessons and artistic techniques, the interactive exercises and methods. Their application not only forms the practical skills and abilities to draw from nature, by memory or by imagination also is a good foundation for the development of imagination and fantasy, the logical thinking, independence and creativity of the rising generation; it arouses an interest in the artistic and creative activities, causes children to be independent and initiative, teaches them to match and empathize.

Keywords: *creativity, the creative thinking, the innovative pedagogical technology, the interactive exercise, fine arts.*

Постановка проблеми та аналіз останніх публікацій. Ядром сучасного інформаційного суспільства є креативна особистість, здатна здобувати інформацію, аналізувати та систематизувати її, перетворюючи у знання. Це фахівець, який вміє реалізовувати здобуті уміння та навички у повсякденному житті при розв'язанні різноманітних життєвих ситуацій; професіонал, що усвідомлює своє місце у світі, бачить кінцеву мету своєї діяльності, співпрацює з колективом.

Інтеграція, глобалізація та створення єдиного інформаційного простору збільшили можливості сучасної молоді та зумовили реформування системи освіти в Україні в освіту, яка забезпечить підготовку активних, згуртованих, відповідальних та творчих людей, здатних збудувати потужну державу та конкурентну економіку [3, 132].

Провідне місце в системі освіти належить школі, яка формує світогляд, активну громадянську позицію та моральні якості, тобто забезпечує різнобічний розвиток, виховання та соціалізацію особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатної до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, яка має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності [7, 5].

Сучасні діти, їх погляди та стиль життя кардинально відрізняються від попередніх поколінь. Вони – креативні, для них немає чіткого розмежування між навчанням, роботою та грою. Їх життя – це постійний процес творчості, пізнання та самовдосконалення. Саме тому сучасна школа повинна формувати життєві компетентності школяра, які забезпечать його успішну життєву самореалізацію. Однією з таких компетентностей є обізнаність та самовираження у сфері культури, тобто здатність особистості розуміти твори мистецтва, формувати мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва; здатність мислити та діяти творчо, креативно.

Питання креативності та творчості завжди цікавило науковців. В різні періоди сутність цих категорій досліджували Л. Виготський, А. Маслоу, В. Фриццок, І. Гриненко, В. Дружинін. Психолого-педагогічними аспектами проблеми формування творчої особистості займалися Дж. Гілфорд, К. Роджерс, О. Кульницька, В. Рибалка, М. Гнатко, В. Дружинін, В. Моляко та інші наковці.

Мета статті. Проаналізувати сутність творчого (креативного) мислення та розкрити способи формування креативності у молодших школярів на уроках образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу. За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [7, 4]. Тому проблема креативності та розвитку творчої активності особистості є актуальною та стає предметом дискусій багатьох науковців у сучасній психології та педагогії.

Вперше термін “креативність” з’явився у дослідженнях американського психолога Гілфорда у 60-х роках 20 століття, який розглядав креативність як здатність індивіда до творчості. Основними складовими креативності Джо Пол Гілфорд вважав оригінальність, гнучкість, допитливість, здатність до аналізу і синтезу, іррелевантність.

Натомість, А. Маслоу стверджував, що креативність – етап натхненної творчості, процес деталізації творчого продукту та надання йому конкретної предметної форми. Він вважав, що креативність проявляється у всіх видах діяльності людини, а навчання через творчість є основою формування цілісної особистості – гуманної, сміливої, креативної, здатної до імпровізації [6, 113].

На думку А. Л. Виготського, креативність – це продукт людської уяви та попередньо засвоєного досвіду, а творча діяльність – це діяльність спрямована на створення чогось нового: нового образу чи нової дії. Саме така

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

діяльність формує особистість, генерує людину майбутнього.

І. Гриненко розглядає креативність як духовну здібність культурної особистості створювати новий продукт завдяки мотивації успіху, збагаченню ментального досвіду та стану психофізіологічної когерентності [4, 34].

В. Моляко зазначає, що креативність – це здатність конкретної людини до здійснення творчих дій та творчої діяльності в цілому [5, 14]. Він підкреслює, що прояв креативності невіддільний від розвитку інших ознак особистості, таких як сміливість, незалежність суджень, оригінальність, чутливість до нового та незвичного, високу толерантність до невизначених ситуацій, ініціативність, інтенсивну пошукову мотивацію, схильність до самоактуалізації.

Отже, підсумовуючи все вище згадане, можна зазначити, що *креативність* – це творчі здібності індивіда, які входять в структуру обдарованості як незалежний фактор, що характеризується здатністю до продукування принципово нових ідей. Тобто, це здатність особистості творити, привносити щось якісно нове у цей світ.

Одним з аспектів креативності є *креативне (творче) мислення* – нестандартний, оригінальний тип мислення, що характеризується створенням суб'єктивно нового продукту та новоутвореннями в самій пізнавальній діяльності з його створення. Новоутворення стосуються мотивації, мети, оцінок. Інакше кажучи, це мислення, результатом якого є несподівані рішення чи відкриття. Саме такий тип мислення необхідно формувати у сучасних школярів, оскільки, наша держава потребує випускників, які вміють нестандартно та творчо мислити та зможуть стати конкурентноздатними на міжнародній арені у XXI столітті.

Найбільш сприятливим для формування особистості та розвитку її творчих здібностей є дошкільний та молодший шкільний вік. Саме в цей період у дітей розвиваються та закріплюються основні пізнавальні процеси: уява, увага, мислення, пам'ять, мовлення. Малюки не бояться фантазувати, проявляють допитливість та спостережливість, роблять спробу аналізувати та порівнювати предмети і явища. Всі діти молодшого шкільного віку є талановитими, тому основне завдання вчителя початкової школи полягає у вчасному виявленні індивідуальних творчих можливостей школяра та їх розвитку.

Одним із шляхів розвитку творчого потенціалу у школярів є спілкування з мистецтвом, яке позитивно впливає на духовне здоров'я дитини.

Музика, література, танець чи образотворче мистецтво надихають малюків, спонукають їх до власної творчості, вчать співпереживати, створюють підґрунтя для роботи уяви, виховують посидючість та глибину сприйняття, які є необхідними для креативного мислення.

Художньо-естетична творчість учня є основою такого навчального предмета як образотворче мистецтво. Саме зображувальна діяльність є підґрунтям для формування креативності молодших школярів, оскільки, малювання, ліплення чи аплікація є одними з основних видів діяльності малюків у цьому віці. Для дітей малюнок – це не лише цікава форма практичної діяльності, але й – своєрідний засіб спілкування з оточуючими, спроба самоствердження. Тому знайомство з засобами виразності образотворчого мистецтва (рисунком, кольором, лінією, формою, композицією) формує їх емоційність – відчуття форми, прекрасного, гармонії, естетичні почуття насолоди, задоволення, радості та муки творчості тощо; пізнання – розуміння і знання явищ та процесів природи, дійсності і мистецтва, активізація логічного, абстрактного й художнього мислення, збагачення уяви, фантазії, підсилення інтуїції і т. ін.; мотивацію – збудження інтересу до знань і набуття навичок творчої діяльності, потреби у творчості, прагнення до прекрасного у житті і мистецтві для вироблення знань, стійких умінь і навичок, самостійності та ініціативності; активізує будь-який вид конструктивної діяльності, результати якої обов'язково мають характеристики новизни та оригінальності [9, 16].

Великий вплив на розвиток креативного мислення мають *нестандартні уроки* з образотворчого мистецтва, тобто імпровізовані навчальні заняття, які мають нестандартну структуру. Продумуючи такі уроки, вчитель відходить від традиційних форм і методів роботи. Їх метою є пробудження інтересу до художньо-творчої діяльності, до прояву власних творчих ідей та задумів. Добірка нетрадиційних уроків з образотворчого мистецтва є надзвичайно різноманітною. Це бінарні та інтегровані уроки, уроки-конкурси, уроки-подорожі, уроки-казки, уроки-КВК, уроки-екскурсії, уроки музейної педагогіки та інші.

Так, *бінарні уроки* готуються двома вчителями з метою реалізації міжпредметних зв'язків. Матеріал уроку подається блоками різних предметів по черзі. Можна поєднувати уроки образотворчого мистецтва з уроками музики, читання, природознавства, чи трудового навчання.

Інтегровані уроки об'єднують блоки знань з

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

різних навчальних предметів чи тем навколо однієї проблеми з метою більш поглибленого вивчення того чи іншого явища, поняття. Уроки образотворчого мистецтва можна інтегрувати з уроками музики, письма, читання, математики чи природознавства. Організація та проведення цього типу уроків потребує попередньої підготовки вчителя. Необхідно проаналізувати річне календарне планування для виділення тем, близьких за змістом чи метою, визначити завдання та структуру уроку. Інтегровані уроки формують у малюків цілісну систему уявлень, розширюють їх кругозір, заохочують до тісної співпраці із вчителем.

Уроки-казки дають змогу учням помріяти, розвивають їх образотворчі та літературні здібності, формують їх уяву. Сценарій казки вчитель може написати самостійно, або залучити до тісної співпраці учнів, використовуючи матеріал, який вони вивчають. Ролі казкових героїв можуть виконувати іграшки, учні, або запрошені гості: старшокласники чи батьки. Уроки-казки можна супроводжувати ілюстраціями, які створили школярі. Проведення уроків у формі казки можна застосовувати з метою вивчення нового матеріалу, а також під час його систематизації чи узагальнення.

Уроки у формі *конкурсів чи КВК* – це *уроки-змагання*, які можна проводити з метою узагальнення, систематизації та закріплення знань, отриманих учнями під час певної теми чи розділу. На таких уроках проявляється самостійність та активність учнів. Вони вчать висловлювати свою власну думку, співпрацювати у колективі. Для проведення уроків-конкурсів чи КВК клас ділиться на команди, обирається журі, обумовлюються критерії оцінювання, визначається кількість балів за те чи інше завдання за рівнем складності. Обов'язковим є підбиття підсумків.

Уроки-подорожі проводяться з метою повідомлення нового матеріалу у захоплюючій формі. Це може бути знайомство з творчістю художників, скульпторів, архітекторів чи народних майстрів, ознайомлення з новими видами чи жанрами образотворчого мистецтва. Уроки, проведені у формі подорожі розвивають увагу, спостережливість, фантазію та уяву школярів.

Уроки-екскурсії підсилюють розуміння учнями програмового матеріалу, дають можливість познайомитися з роботами митців, побачити наживо твори образотворчого чи народного мистецтва. Їх метою є розвиток спостережливості, формування вміння аналізувати побачене та

почуте. Такі уроки проводяться за межами навчального закладу – на природі (в лісі, парку, чи сквері), у виставковому залі чи майстерні художника. Уроки-екскурсії можуть проводитися як на початку вивчення теми чи розділу, так і в кінці, з метою узагальнення вивченого матеріалу. Вчитель заздалегідь продумує маршрут проведення екскурсії, обирає об'єкт спостереження, тему та мету проведення екскурсії, час її проведення, та форму оформлення результатів спостереження у формі письмового звіту чи творчої роботи.

Уроки музейної педагогіки – це не лише уроки екскурсії, це ще й проведення виставок робіт дитячої художньої творчості, музичних вечорів, вечорів поезії, коли віршовані твори супроводжуються музичним та зоровим живописним рядом. Це творчі зустрічі з художниками, скульпторами чи народними майстрами, під час яких відбувається живе спілкування з митцем.

З метою формування навичок роботи в команді, активності та креативності на уроках образотворчого мистецтва доцільно застосовувати *колективну* чи *групову форми* роботи. Для цього клас ділиться на пари, групи чи ланки, які охоплюють учнів з різними творчими навиками, психологічними якостями та рівнем знань, але не більше, ніж 5 – 6 чоловік у команді. Розподіл може відбуватися за літерами алфавіту, на основі лічилки, за розрахунком чи іншим чином, зручним для вчителя та учнів. Ролі чи завдання в групі учні розподіляють самостійно. Колективна чи групова робота оцінюється із врахуванням участі у роботі кожного учасника вчителем, або, попередньо створеним, журі. Проведення цих форм роботи передбачає обговорення учнями завдання та етапів його виконання. Це можуть бути завдання по виготовленню аплікації “Дерево життя” чи “Святкова ялинка”, витинанки “Чарівні сніжинки”, “Весняне чудо-дерево”, композиції “Новорічне панно” чи “Чарівна країна” у 1 класі; аплікації “Вулиця казкового міста”, “Панно з квітами”, композиції “Весна прийшла!” у 2 класі; композиції “Новорічний подарунок”, “Різдвяний ангел”, “Готуємось до свята” чи “Афіші для вистави” у 3 класі; колажу “Вулиця рідного села” чи “Святкове місто” у 4 класі.

Широкі можливості для розвитку уяви і творчих здібностей дитини створює застосування вчителем на уроках нетрадиційних технік малювання, які передбачають незвичайне поєднання матеріалів та інструментів. Ці техніки надають дитині максимальну свободу в створенні образів, можливість експериментувати, сміливо

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

втілювати на папері свої думки, мрії та фантазії. До таких технік належать: *пальчикове малювання*, яке можна використовувати у 1 класі під час знайомства з декоративним мистецтвом при створенні робіт на тему “Світ народної іграшки”, “Казкова квітка Петриківки”; *штампування* природними матеріалами (овочами, листочками чи квітами), гудзиками, чи сірниковими коробками: “Овочі та фрукти”, “Осінній акваріум”, “Дивовижні метелики”; *монотипія* (звичайна чи пейзажна): “Ялинки – лісові красуні”, “Золота осінь”, “Зимова хуртовина” та інші; *кляксографія* – звичайна, з трубочкою, нитяна: “Осіннє дерево”, “Вогняна квітка”, “Веселий ліхтарик”, *трактографія та набриск* – “Святковий салют”, “Золота рибка”, “Зимова ніч”; *малювання зім'ятим папером* є доцільним при створенні настроєвих композицій та пейзажів та інші.

Ефективними у формуванні креативного мислення молодшого школяра є різноманітні інноваційні технології, які змушують дітей замислитись, активізувати свої розумові здібності, звернутися до, попередньо набутого, життєвого досвіду. Це – інтерактивна вправа “Мозковий штурм”, гра “Так – ні”, “Асоціативний куц”, “Чарівна торбинка” метод проекту та інші.

Зокрема, “*Мозковий штурм*” доцільно застосовувати під час вивчення теоретичного матеріалу на початку уроку. Метою проведення цієї вправи є заохочення учнів до колективного вивчення та обговорення поставленої проблеми. Всі думки, які висловлюються під час уроку, записуються на дошці і систематизуються спільно з вчителем. Наприклад, під час вивчення теми “Народне мистецтво. Чарівні візерунки Петриківки” – 1 клас, діти висувають свої думки про те, який вид мистецтва називається народним, чому, що можна віднести до творів народного мистецтва.

“*Асоціативний куц*” – побудова асоціацій. Суть цього методу в тому, що учні за короткий проміжок часу пригадують та формулюють засвоєні раніше знання, що асоціюються із запропонованим поняттям чи явищем. Подані відповіді записуються на дошці навколо окресленого поняття чи явища. Результатом є створена спільно з учнями опорна схема, яка полегшує засвоєння програмового матеріалу, розвиває ініціативність, увагу та логічне мислення.

Гра “*Так – ні*” – проводиться на етапі актуалізації опорних знань учнів з метою систематизації наявної в учнів інформації та зміцнення здобутих знань. Технологія гри така:

перед початком уроку вчитель ховає фотографії чи ілюстрації із зображенням певних предметів, які належать до того чи іншого виду чи жанру мистецтва, фото художника чи його картини і звертається до учнів з пропозицією відгадати про що буде йти мова на уроці, ставлячи вчителю запитання, на які можна дати лише чітку відповідь – так або ні. Якщо відповідь знайдено, вчитель демонструє захований зразок та оголошує тему і мету уроку. Наприклад, під час вивчення теми “Архітектура, види архітектури” у 3 класі, учні можуть ставити такі запитання: “Це вид мистецтва?”, “Це об’ємне зображення?”, “Його можуть використовувати люди?”, “Воно зроблене з каменю?”, “Це будинок?” і т.д.

Ще однією інноваційною технологією, яка спрямована на формування творчого мислення є *проектна технологія* – унікальна творча діяльність, спрямована на створення певного продукту. Її застосування на уроках образотворчого мистецтва стимулює пошукову діяльність, розвиває креативність, вміння аналізувати життєві ситуації та самостійно вирішувати поставлені задачі. Тематика завдань обирається спільно з учнями з урахуванням вимог програмового матеріалу, актуальності поставленої проблеми, а також індивідуальних особливостей учнів. Проект може виконуватися індивідуально, в парі, чи групою, протягом визначеного часу – від одного до кількох уроків (короткотривалий проект), від одного тижня до місяця (середньостроковий проект), від одного місяця до кількох (довготривалий проект). Метод проекту поєднує пошукову, дослідницьку та творчу діяльність і передбачає обов’язкову презентацію результатів діяльності. Застосування проектною технології на уроках образотворчого мистецтва дає учням можливість створити певний “продукт” – результат проектною діяльності, ним може бути певний виріб, сувенір, подарунок, плакат чи афіша. У 1 – 2 класах можна проводити короткотривалий проекти під час знайомства з мистецтвом аплікації та витинанки, елементами архітектури та художнім конструюванням, під час вивчення скульптури; у 3 – 4 класах можна застосувати середньостроковий проект під час вивчення скульптури, анімалістики, театального мистецтва чи архітектури.

Висновки. Отже, уроки образотворчого мистецтва в початковій школі відіграють важливу роль у розвитку особистості. Вони не лише формують практичні уміння і навички малювання з природи, по пам’яті, чи за уявою, а є хорошим фундаментом для розвитку уяви та фантазії, логічного мислення, самостійності та

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

креативності підростаючого покоління; створюють фундамент для прояву своєї індивідуальності, яка так необхідна для виховання усебічно розвиненої особистості, здатної до критичного мислення.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Виготський Л. С. Психологічні основи творчої діяльності / Л. С. Виготський // Вільний розвиток особистості школяра: Філософські та психолого-педагогічні основи освіти / [упорядн. В. І. Аксьонова, Р. Г. Карандашова] – Ставрополь: СКІПКРО. – 2000. – 783 с.*

2. *Виготський Л. С. Вопросы теории и истории психологии / Л. С. Выготский // Собр. соч.: в 6 т. – М.: Педагогика, 1982. – 273 Т. 1. – 1982. – 488 с.*

3. *Волотко Л. Шляхи модернізації професійної підготовки педагога в системі вищої освіти в Україні // Міжнародна науково-практична конференція “Модернізація педагогічної освіти як основа інтенсифікації професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя сучасної школи”, – Дрогобич, 16–17 жовтня 2014. – Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2014 р., – № 6 (113), – С. 131 – 135.*

4. *Гриненко І.В. Педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів гуманітарного профілю у процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “Теорія та методика професійної освіти” / І.В. Гриненко. – Тернопіль: Б.в. – 2008. – 20 с*

5. *Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень: колективна монографія/за ред. В. Моляко, О. Музики. – Житомир: Рута. – 2006. – 320 с.*

6. *Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики / Абрахам Гарольд Маслоу; пер. с англ. А. М. Татльдаевой: [вступ. статья и коммент. Н. Н. Акулиной]. – Спб.: Издательская группа “Евразия”. – 1997. – 430 с.*

7. *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова [та ін.]; за ред. М. Грищенко // Сайт Міністерства освіти та науки України – 2016. – С. 34. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html>*

8. *Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко / за ред. О. І. Пометун. – К.: А.С.К. – 2005. – 88 с.*

9. *Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва: монографія / І. Демченко, М. Пічкур, Т. Близнюк – Київ: Омід. – 2009. – 218 с.*

REFERENCES

1. *Vyhotskiy, L. S. (2000). Psichologichni osnovy tvorchoi diialnosti [Psychological foundations of creative activity]. Stavropol: SKIPKRO, 783 p. [in Ukrainian].*

2. *Vygotskiy, L. S. (1982). Voprosyi teorii i istorii psichologii [Questions of theory and history of psychology]. Moskva: Pedagogika, 488 p. [in Russian].*

3. *Volotko, L. (2014). Shliakhy modernizatsii profesiinoi pidhotovky pedahoha v systemi vyshchoi osvity v Ukraini [The ways of update of teacher's professional training in the system of high education of Ukraine]. Youth and market. Monthly scientific-pedagogical journal, vol. 6 (113), pp. 131–135. [in Ukrainian].*

4. *Hrynenko, I.V. (2008). Pedahohichni umovy rozvytku kreatyvnosti maibutnix uchyteliv humanitarnoho profilu u protsesi fakhovoi pidhotovky [Pedagogical conditions of development of creativity of future teachers of the humanitarian profile in the process of professional training]. Extended abstract of candidate's thesis. Ternopil: B.v., 20 p. [in Ukrainian].*

5. *Moliako, V. & Muzyka, O. (2006). Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriia, metodyka, rezul'taty doslidzhen [Ability, creativity, giftedness: theory, methodology, research results]. Zhytomyr: Ruta, 320 p. [in Ukrainian].*

6. *Maslou, A. (1997). Dalnye predelyi chelovecheskoi psichyky [The Far Limits of the Human Psyche]. St. Petersburg: Evrazyia, 430 p. [in Russian].*

7. *Hrynevych, L., Elkin, O. & Kalashnikova, S. (2016). Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly [Conceptual Principles of Reforming High School]. Sait Ministerstva osvity ta nauky Ukrainy, 34 p. [in Ukrainian].*

8. *Pometun, O. I. & Pyrozhenko, L. V. (2005). Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia [Contemporary lesson. Interactive Learning Technologies]. Kyiv: A.S.K, 88 p. [in Ukrainian].*

9. *Demchenko, I., Pichkur, M. & Blyzniuk, T. (2009). Tvorchyi rozvytok uchniv pochatkovoї shkolyi zasobamy obrazotvorchoho mystetstva [Creative development of elementary school students through fine arts]. Kyiv: Omida, 218 p. [in Ukrainian].*

Стаття надійшла до редакції 02.08.2017